

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ
PAŽYMA**

**DĖL ELEKTROS ENERGETIKOS SISTEMOS INTEGRACIJOS Į EUROPOS ELEKTROS
ENERGETIKOS SISTEMAS ĮSTATYMO NR. XI-2052 PAKEITIMO ĮSTATYMO, ELEKTROS
ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1881 20, 67, 68, 71 IR 72 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO IR CIVILINIO PROCESO KODEKSO 80 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTŲ (TAP-19-391) (18-13426(2))**

2019-04-01 Nr. NV-890

Vilnius

Projekto rengėjas: Energetikos ministerija.

Projekto tikslas: užtikrinti sklandų Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos desinchronizacijos nuo Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalių elektros energetikos sistemos (toliau – IPS / UPS sistema) ir Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos sujungimo su kontinentinės Europos elektros tinklais (toliau – KET) darbui sinchroniniu režimu įgyvendinimą iki 2025 m.

Dabartinė situacija:

Teikiami Elektros energetikos sistemos integracijos į Europos elektros energetikos sistemas įstatymo Nr. XI-2052 pakeitimo įstatymo, Elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 20, 67, 68, 71 ir 72 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Civilinio proceso kodekso 80 straipsnio pakeitimo įstatymo projektai (toliau – Įstatymų projektų paketas).

Pažymėtina, kad Elektros energetikos sistemos integracijos į Europos elektros energetikos sistemas įstatymas (toliau – Įstatymas) Seime buvo priimtas 2012 m. birželio 12 d., įvertinant įvykusius kokybinius pokyčius, sudarytus tarpvalstybinius susitarimus ir planuojant kitus sinchronizacijos projekto etapus, galiojanti Įstatymo redakcija nesudaro pakankamų teisinių prielaidų, reikalingų sinchronizacijos projekto tinkamam įgyvendinimui, kaip tai numato Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija (toliau – NENS).

NENS įtvirtinta, kad sinchronizacija su KET per Lenkijos Respublikos elektros energetikos sistemą turi būti baigta iki 2025 m. Galiojančiame Įstatyme nurodytas terminas – 2020 m., tačiau tai neatitinka sudarytų naujausių tarpvalstybinių susitarimų ir NENS nuostatų, kurios patvirtintos įvertinant objektyvias faktines aplinkybes, susijusias su sinchronizacijos projekto įgyvendinimo perspektyvomis.

Šiuo metu teisės aktuose nėra reglamentuotas Lietuvos elektros energetikos sistemos pasirengimas iki sinchronizacijos projekto įgyvendinimo dirbti atskirai nuo IPS / UPS sistemos. NENS 42.1.2 papunktyje numatyta, kad, siekiant tinkamai pasirengti sinchronizacijos projekto įgyvendinimui, dalyvavimas atliekant Lietuvos, Latvijos ir Estijos izoliuoto elektros energetikos sistemų darbo bandymą yra būtinas. Šiuo metu nei Įstatyme, nei kituose teisės aktuose nėra apibrėžti izoliuoto darbo bandymo atlikimo kriterijai, sąlygos ir atsakomybė. Atsižvelgiant į tai, kad šio bandymo metu Lietuvos elektros energetikos sistema laikinai veiks nepriklausomai nuo Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos energetikos sistemų, įstatymo lygmeniu, be kita ko, yra būtina nustatyti Lietuvos Respublikos elektros perdavimo sistemos operatoriaus (toliau – operatorius) ir elektros tinklų naudotojų pareigas šiuo laikotarpiu.

Taip pat NENS yra nurodyta, kad Lietuvos sistemos atsijungimas nuo IPS / UPS sistemos ir sinchronizacija su KET, energetinio saugumo užtikrinimo ir palaikymo požiūriu yra būtini. Tačiau šiuo metu nėra reglamentuotos nuo sinchronizacijos projekto neatsiejamoms desinchronizacijos nuo IPS / UPS sistemos būtinoms sąlygoms ir tai, kaip bus atliekama desinchronizacija.

Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas teritorijų planavimo, servitutų nustatymo, poveikio aplinkai vertinimo srityse nėra pakankamas, kad užtikrintų sinchronizacijos projekto operatyvų įgyvendinimą. Minėtas sritis reglamentuojantys teisės aktai nustato pakankamai ilgus terminus, per kuriuos institucijos gali priimti projektui įgyvendinti reikiamus sprendimus. Šių procedūrų dažnai neįmanoma atlikti kompleksiskai, t. y. reikia laukti, kol bus priimtas vienas administracinis sprendimas, kad būtų galima gauti tolimesnį sprendimą.

Taip pat, šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatyme nėra aiškiai reglamentuoti valstybės lygmens teritorijų planavimo dokumento (t. y. dokumento, kuris turės būti rengiamas įgyvendinant sinchronizacijos projektą) rengimo finansavimo klausimai, o inicijavimas visai nenumatytas, todėl gali kilti skirtingų interpretacijų, ar projekto rengimą inicijuoti ir finansuoti gali teritorijų planavimu tiesiogiai suinteresuotas asmuo – šiuo atveju operatorius.

Įstatymo projekto numatoma kad servitutai, reikalingi sinchronizacijos projektui įgyvendinti, bus nustatomi administraciniu aktu Žemės įstatymo nustatyta tvarka. Kadangi pagal Vyriausybės nustatytą metodiką maksimali galima kompensacija už sutartimi nustatytą servitutą yra apskaičiuojama taip pat, kaip ir kompensacija už naudojimąsi administraciniu aktu nustatytu žemės servitutu, siekiant teisinio aiškumo, siūloma įtvirtinti, kad servitutai bus nustatomi tik administraciniais aktais. Pažymėtina, kad servitutų nustatymą administraciniu aktu vykdytų Nacionalinė žemės tarnyba.

Šiuo metu operatoriaus atsakomybės ribojimas reglamentuotas tik bendrais atvejais, t. y. numatyta, kad elektros energijos persiuntimas vartotojams gali būti laikinai nutrauktas nesant vartotojų kaltės tik siekiant apsaugoti

visuomenės interesus, tačiau teisinių santykių kontekste teisės aktuose nėra aptariamų izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo bandymo situacijos ir su jomis susiję galimi neigiami padariniai, dėl to Įstatymo projekte ši situacija yra aiškiai apibrėžiama.

Taip pat EEĮ projekte siūloma įtvirtinti naują taisyklę, pagal kurią elektros energijos gamintojas, kurio vienetinė elektros energijos gamybos įrenginio galia yra 20 MW ir daugiau, privalėtų ne vėliau kaip prieš 36 mėnesius pranešti perdavimo sistemos operatoriui apie tokio įrenginio laikiną ar visišką eksploatavimo nutraukimą, tokio įrenginio laikinas ar visiškas eksploatavimo nutraukimas anksčiau nurodyto termino būtų galimas tik gavus perdavimo sistemos operatoriaus sutikimą.

Įstatymų paketu siūloma sinchronizacijos projektui ir jį sudarantiems atskiriems infrastruktūriniais projektams suteikti ypatingos valstybinės svarbos projekto statusą: tai užtikrintų spartesnę ir efektyvesnę šio projekto įgyvendinimą, leistų priimti susijusius sprendimus per įmanomai trumpiausius terminus, įskaitant ir spartesnę planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, teritorijų planavimo, žemės paėmimo visuomenės poreikiams ir projektavimo procedūrų atlikimą, sumažintų teritorijų planavimo proceso sustabdymo rizikas ir suteiktų galimybę parinkti optimalias, sinchronizacijos projektui įgyvendinti reikalingų elektros linijų tiesimo trasas. Pažymėtina, kad preliminarieji sinchronizacijos projektui įgyvendinti reikės apie 20 ha žemės, kuriai turės būti taikoma žemės paėmimo visuomenės poreikiams tvarka.

Projektų esmė:

- sinchronizacijos projektui ir jį sudarantiems atskiriems infrastruktūriniais projektams suteikti ypatingos valstybinės svarbos projekto statusą;
- nustatyti sinchronizacijos projekto organizacines sąlygas;
- nustatyti sinchronizacijos projekto įgyvendinimo finansavimo sąlygas;
- nustatyti Lietuvos elektros energetikos sistemos desinchronizavimo nuo IPS / UPS sistemos būtinąsias sąlygas;
- sudaryti sąlygas sparčiau vykdyti teritorijų planavimo procedūras, nustatyti servitutus, atlikti poveikio aplinkai vertinimo procedūras (išskyrus visuomenės informavimo procedūras), numatant trumpesnius kompetentingų institucijų leidimų išdavimo, pateiktų projektų derinimo ir kitus procedūrinius terminus, taip pat specialų reguliavimą, susijusį su teritorijų planavimo dokumentų rengimu ir servitutų nustatymu;
- įtvirtinti efektyvų galimų ginčų nagrinėjimą, siekiant suvaldyti su sinchronizacijos projekto įgyvendinimo terminais susijusias rizikas;
- numatyti į pareigojimus elektros gamintojams iš anksto pranešti apie planuojamą įrenginių eksploatavimo sustabdymą/ nutraukimą.

Derinimas:

Įstatymų projektų paketui gautos pastabos ir išvados iš Aplinkos ministerijos, Užsienio reikalų ministerijos, Valstybinės energetikos inspekcijos, Viešųjų pirkimų tarnybos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Žemės ūkio ministerijos, Litgrid AB, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Teisingumo ministerijos ir Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos. Gautos pastabos su pastabų teikėjais suderintos darbine tvarka ir atitinkamai patikslintas Įstatymų projektų paketas. Pastabas po derinimo termino 2019-03-29 pateikė ir „Lietuvos energijos gamyba“, AB.

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė pateikė pastabų, kurių didžioji dalis susijusios su Įstatymų paketu siūlomo reglamentavimo esme.

Atitiktis Vyriausybės programai: įstatymų projektų paketu įgyvendinamos Vyriausybės programos 94.8 ir 94.9 papunkčių nuostatos.

Dalykinio vertimo išvada:

Siūlytina pataisyti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas įstatymų paketą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime. Taip pat siūlytina įvertinti (o neatsižvelgus – parengti derinimo pažymą) „Lietuvos energijos gamyba“, AB 2019 m. kovo 29 d. rašte įstatymų paketui pateiktas pastabas.